

OPERAHÖGSKOLAN I STOCKHOLM FORSKNINGS- OCH UTBILDNINGSTRATEGI

Operahögskolan i Stockholm (OHS) har för avsikt att under kommande år profilera och utveckla den i högsta grad praktiskt yrkesinriktade utbildning högskolan vill bedriva. Genom att erbjuda program för operasångare, operarepetitörer och operaregissörer uppnås pedagogiskt intressanta samverkans effekter.

På såväl grundnivå som avancerad nivå är det både nödvändigt och viktigt med individuell nivåbaserad undervisning. Då samtliga program bygger på eget praktiskt arbete under kompetent handledning och mycket individuell lärarledd undervisning är kompetensutveckling av högskolans pedagoger ett betydelsefullt inslag under kommande år.

OHS vill skapa fler tillfällen för samarbete med landets musikteatrar och orkestrar. Detta för att möjliggöra för studenterna att lära sig att arbeta i ett professionellt sammanhang som förberedelse för den mycket hårda konkurrens yrket innebär.

Målet är att behålla och förstärka den position som svenska sångare fortfarande har i en internationell konkurrens. Detta kräver i sin tur ett mer utvecklat samarbete med andra skolor, såväl nationella som internationella.

OHS bedriver idag olika projektarbeten med andra konstnärliga högskolor, detta arbete skall utvecklas vidare med förhoppning att olika konstarter befruktar och därmed förändrar operakonsten. I arbetet skall ingå reflektion över den egna processen och andra konststarters förmåga att förnya operakonsten, t.ex. medieteknikens resurser.

OHS kan i mån av ekonomiska medel beställa nya operor och där vara delaktig i hela den kreativa processen. Här krävs i viss mån externa medel. En nyskriven opera kan utan vidare jämföras med ett Forsknings- och utvecklings (FoU) projekt och bör därför kunna tilldelas medel ur olika FoU-anslag. I ett konstnärligt nyskapande kan också aspekter som jämställdhet och mångkultur lyftas fram.

De tre utbildningsprogram som OHS har att erbjuda är klart och tydligt yrkesinriktade och innebär en hantverksmässig studieplan där praktik och teori går parallellt genom hela studietiden. Den avancerade utbildningen kan sedan leda vidare till forskning och forskarutbildning.

I utbildningen skall också ingå kurser i breddad rekrytering samt seminarier i icke västerländsk operakonst. En starkare fokus kommer även att läggas på miljöarbete i form av seminarier.

Vidare skall OHS tillsammans med Kungliga Tekniska Högskolan (KTH) utveckla forskningen kring opera och teknik. För snart fem år sedan inleddes ett intressant samarbete mellan våra

lärosäten. Forskning kring opera och teknik var då ett i stor utsträckning oprövat område och det är därför en utmaning att gå vidare med detta. Ett treårigt avtal kommer att skrivas mellan OHS och KTH där en gästprofessur kommer att tillsättas. Målet med projektet är att utforska virtuell scenografi, nya ljudbilder både vad beträffar röst och instrument i förening med komposition. Ett samarbete med kompositionsutbildning i Sverige eller annat land kommer att diskuteras.

När det gäller att hitta inspiration, uppslag och metoder kan den konstnärliga forskningen och det utvecklingsarbete som bedrivs vid andra konstnärliga utbildningar i landet vara av intresse. OHS för idag samtal med övriga konstnärliga högskolor i Stockholm om en framtida gemensam forskarskola.

En excellent operautbildning

OHS ser som sin främsta uppgift att ligga i framkant när det gäller utbildningen av artister för operaverksamhet: sångare, repetitörer och regissörer. Utbildning på grund- och avancerad nivå skall utgöra huvudverksamheten.

Högskolan har en mycket lång kunskapstradition inom detta område, har kunnat knyta erfarna yrkesutövande lärare till verksamheten och har alltid haft goda internationella kontakter.

Utbildningen syftar främst till att ge studenterna arbetsmetoder med vilkas hjälp de självständigt ska kunna lösa musikaliska och sceniska uppgifter.

OHS vill utveckla den reflekterande delen i studenternas projektarbeten. I processen att forma en rollkaraktär, både sceniskt och vokalt skall de skriftligt redogöra för sina tillvägagångssätt, analysera sina egna sätt att arbeta och därmed tydliggöra vilka redskap som fungerar. De kan bättre förstå tidsperspektiv i förberedelsearbetet och undersöka den egna mentala upplevelsen i sökandet av olika rollkaraktärer. De får erfara hur den intuitiva delen samsas med den intellektuella förståelsen av en uppgift.

En synnerligen viktig del av utbildningen är att låta sångstudenterna arbeta med orkester/mindre ensembler och dirigent. Under läsåret 07/08 har OHS möjlighet till orkestersamarbete med Kungliga Operan, Drottningholms Slottsteater, SAMI sinfonietta, Marinens blåsare i Karlskrona, Luleå Orkesterförening och Stockholms Nya Kammarorkester. För att ytterligare stärka kvaliteten i högskolans konkurrenskraft skall denna möjlighet utökas vid OHS så att samarbeten med professionella dirigenter och orkestermusiker under sångstudenternas utbildningstid kan genomföras. Kontakterna med landets musikteatrar skall upprätthållas och vidareutvecklas. Under vissa perioder kommer även samarbete att ske med Kungliga Musikhögskolan (KMH), så att dirigentstudenter därifrån får delta i operaprojekt med sångare från OHS och orkestermusiker. Detta har nyligen genomförts med mycket gott resultat, se nedan.

Opera är en internationell konstform. Referensramarna sätts av verksamheten på hela världens operascener. Det är viktigt att förbereda studenterna också för en internationell arbetsmarknad. De måste få möjligheter att arbeta med utländska instuderingslärare, sångpedagoger, språkcoacher och regissörer/scenframställningslärare. Därigenom tränas de att ta emot instruktioner och handledning på främmande språk. De får därmed också ett bredare perspektiv och kunskaper om andra länders sätt att arbeta med opera. Utländska gästpedagoger ger också god handledning för vidareutveckling av OHS egna tillsvidareanställda pedagoger.

På samma gång kan internationella gästlärare ge högskolans ledning information om utbildningens kvalitet och hur den står sig internationellt, vilket är en viktig del av kvalitetssäkringen. Ledningen har idag ett internationellt nätverk för gästlärare. Utbildningen kräver dock hög lärartäthet i form av tillsvidareanställd personal. Det går därför inte att frigöra ekonomiska medel för gäster från utbildningsanslaget varför extra medel är nödvändiga. Möjligheten att arbeta med internationella gästlärare gör dessutom OHS attraktivt för utländska studenter.

Vårterminen 2007 genomfördes på grundnivå ett samarbetsprojekt mellan OHS sång- och registudenter, dirigent- och sångstudenter från KMH, SAMI Sinfonietta i ett program med avsnitt

ur "Figaros bröllop" och "Albert Herring" inför publik i OHS:s studiotheater. Erfarenheterna av projektet är positiva och det kommer att genomföras ett liknande samarbete under vårterminen 2008. OHS och KMH har ytterligare ett samarbete inplanerat våren 2008 och här deltar också studenter från Danshögskolan och Dramatiska Institutet: En föreställning av Purcells "Dido och Aeneas" planeras på Confidencen i april 2008.

Mötet med andra studenter berikar våra studenters förståelse för skapande processer och ger insikter i kollektiva skaparprocesser.

Det är av vikt att OHS har möjlighet att arbeta vidare med gemensamma projekt med andra konstnärliga högskolor. Det är då önskvärt att dessa samarbeten får utrymme i respektive lärosätens utbildnings- och kursplaner.

Utvecklingsarbeten som ger bidrag till operakonsten

Under åren 2001 – 2003 genomfördes på OHS ett projekt i tre avdelningar för att tillskapa nutida musikedramatiska verk. Fyra olika tonsättare komponerade var sina verk för högskolans studenter. Därigenom understödde OHS skapandet av nyskriven musikedramatik. OHS skall fortsätta detta arbete i syfte att utveckla operakonsten. Parallellt med att nya verk tas fram kan flera pedagogiska effekter noteras: Studenternas förmåga att tillägna sig samtida verk utvecklas. De lär sig kommunicera med tonsättare och får direkt insyn och delaktighet i det komplicerade musikedramatiska arbetet mellan librettist och tonsättare.

Redan i grundutbildningen sker forskning på en viss nivå i direkt anslutning till undervisningen. En pedagog måste själv utvecklas för att kunna utveckla andra. Egna metoder och egen konstnärlig hållning undersöks och prövas. Hittills har man betraktat detta som konstnärligt/pedagogiskt utvecklingsarbete och OHS vill fokusera arbetet mot en djupare reflektion med strävan mot en mer forskningsinriktad verksamhet.

Genusperspektivet kan beaktas då normalt sett äldre operaverk baserar sig på äldre historiskt textmaterial med en för vår tid ibland förlegad syn på könsroller. I nya verk kan fler och nyanserade kvinnoporträtt skapas, bilden av det mångkulturella samhället genomlysas och påverka vårt synsätt. Vår tids olika samhällsproblem, barn och ungdomars livssituation kan vidare åskådliggöras i nyskrivna verk. Det är därför en viktig del av operakonstens utveckling och måste ingå i studieplanens arbete med egen reflektion.

I nämnden för konstnärligt utvecklingsarbete har diskuterats några utvecklingsprojekt som förhoppningsvis kan starta hösten 2008 och fortsätta under perioden 2009 – 2012:

- Ett samarbete med *iOpera* läsåret 2008/2009: *iOpera* är ett svenskt virtuellt operahus som utvecklats i samarbete med Luleå Tekniska Universitet och Musikhögskolan i Piteå. Ambitionen är att bl.a. skapa opera enbart för visning på internet och att dessutom få åhöraren att bli medkreatör och tillsammans med OHS sångstudenter och regissörer arbeta med nyskriven musik. OHS vill undersöka möjligheten till ett samarbete där orkestermedverkan kunde ingå.
- Ett projekt med orkestermusiker för att undersöka röstens förmåga att bli en del av instrumenten och instrumentalister att bli en del av rösten. Projektets syfte är vidare att hitta nya klanger och utforska varandras möjligheter.
- Ett projekt som studerar annan musik än västerländsk. Hur används rösten i olika typer av icke västerländsk konstmusik? Här kan även ingå lärande om röstens förhållningssätt till olika musikgenrer, t.ex. musikal som inte är helt självklart för en operasångare då även mikrofonteknik tillkommer.
- Ett samarbete med musikforskare för att undersöka vägar till förnyelse av standardrepertoarverk.

Forskning kring opera och teknik – en unik kombination

2002 bildade OHS och KTH ett Centrum för forskning kring opera och teknik. Utvecklingsarbete och forskning mellan opera och teknik var då ett i stor utsträckning oprövat område och det har varit intressant att undersöka samspelet mellan olika verksamheter på lärosätena. Centrums verksamhet kom 2003 och de efterföljande åren att kretsa kring sångrösten, virtuell scenografi med inriktning på interaktivitet samt distribuerad och medierad operaproduktion. 2007 gjordes framgångsrika försök med IT-stödd distansutbildning för sångare. OHS har i tidigare årsredovisningar redogjort för dessa verksamheter. I vissa projekt har även internationella experter medverkat, vilket har upplevts som mycket stimulerande.

De genomförda aktiviteterna har visat att det finns flera intressanta skärningspunkter mellan teknik och opera och OHS vill fortsätta undersöka och genomföra ytterligare projekt med forskare från KTH och/eller utlandet. I samarbete med Institutionen för Tal, musik, hörsel pågår för närvarande ett forskningsprojekt där mätningar görs av andningskapacitet, muskelarbete, an- och avspänning av stämbanden för att hitta den optimala placeringen och därmed klangproduktionen av sångrösten. Annick Lamarche från Canada, som själv är utbildad sångerska, arbetar tillsammans med röstläkare Stellan Hertegård. Kandidat- och Masterutbildningens årskurs1 deltar och projektet kommer att löpa över tre år.

Målet är även att hitta en preventiv metod för att på ett tidigt stadium kunna upptäcka felaktig vokalteknik hos sångstudenterna och därmed minimera skador på stämbanden. I förlängning kan dessa studier förändra och förbättra pedagogiken inom vokalteknik.

Forskningssamverkan med andra lärosäten

Under 2008 ämnar OHS att med medel för konstnärligt utvecklingsarbete gå vidare med de försök som gjorts med IT-stödd distansutbildning för sångare. Detta är ett område som skulle underlätta internationella kontakter och spara pengar. Ett mindre pilotprojekt tillsammans med Sibeliusakademien i Helsingfors genomfördes vårterminen 2007.

Examinationsrättigheter krävs för att kunna utveckla den konstnärliga forskningen. För att uppnå detta förs för närvarande diskussioner mellan de konstnärliga högskolorna som vill hitta vägar för att samverka inom såväl konstnärlig forskning som forskarutbildning.

Gemensam forskarskola vid de konstnärliga högskolorna i Stockholm

Konstnärlig forskning och forskarutbildning är nödvändiga och självklara för utveckling av det som ska bidra till kunskap både i och om konst i vår kultur idag. Den konstnärliga kunskapsbildningen ligger nära kreativitetens källor och har särskilda kännetecken som representerar unika värden. I de konstnärliga processerna samverkar praktisk och teoretisk kunskap, erfarenheter om mänsklig kommunikation och intuition. Långsamma överväganden och ögonblickliga val växelverkar. I kreativa miljöer utvecklas konkurrenskraftig forskning. Det konstnärliga området kan därigenom lämna viktiga bidrag till kunskapen om hur kreativitet fungerar, hur kreativa miljöer skapas och utvecklas samt hur konstens närvaro i samhällskroppen ger oss ökade insikter om människans existentiella och sociala villkor.

Bolognaprocessen förutsätter tre sammanhängande nivåer för all högre utbildning. I Dublin descriptors betonas nödvändigheten av att studenter redan i sin grundläggande utbildning kommer i kontakt med spetsforskningen inom sitt område. Detta gäller också konstnärliga utbildningar. Av tradition räknar man med att denna kontakt uppstår i mötet med kvalificerade konstnärer, men i och med de nya formuleringarna av lärandemål ställs kraven högre. Kravet på reflektion och på förmågan att sätta sitt eget konstnärskap i ett sammanhang betonas i examensmålen. För att bygga upp dessa kunskaper och förmågor krävs utvecklade redskap. Erfarenheter av systematisk reflektion och vägar för att göra dessa erfarenheter tillgängliga

behöver utvecklas. Den konstnärliga forskarutbildningen är oundgänglig i denna metodutveckling.

De samverkansformer som finns mellan de konstnärliga högskolorna i Stockholm är en viktig förutsättning för det utvecklingsstrategiska arbete som bedrivs gemensamt och inom de enskilda högskolorna. Här ingår diskussioner kring utvecklingen av en gemensam forskarskola och konstnärlig forskarutbildning. En förutsättning för diskussionerna är att de nuvarande hindren för att anordna forskarutbildning inom det konstnärliga området tas bort; på samma sätt som de konstnärliga kandidat- och masterexamina fått egen plats i examensordningen måste, i enlighet med Bolognaprocessens intentioner och så som redan skett i många andra länder, det konstnärliga området bli ett eget profilmråde med examinationsmöjligheter på forskarnivå. Redan under studierna till kandidatexamen når många av våra studenter en konstnärlig excellens som sedan fördjupas i masterprogram. Forskningsanknytningen finns med redan i våra kandidatprogram och i masterprogrammen fördjupas de forskningsförberedande momenten. Forskarutbildning följer därför som en naturlig del i utbildningsprogressionen.

Skälet till att de konstnärliga högskolorna i Stockholm ännu inte har möjlighet att anordna konstnärlig forskarutbildning är inte grundat på kvalitativa överväganden, utan på de ramar som författningstexten ger. I grunden ligger dock frågan om hur man skapar och garanterar kvalitet i en forskarutbildning. Genom inrättande av en gemensam forskarskola utvecklas en miljö som är tillräckligt stor för att bilda en kritisk massa och utbildning på konkurrenskraftig nivå. Våra högskolor deltar redan idag i nationella och internationella nätverk för konstnärlig forskning och forskarutbildning och vi arbetar gemensamt med utveckling av kvalitetskriterier och examinationsformer där också metoder för dokumentation är en viktig del.

Beslut om Operahögskolans i Stockholm forsknings- och utbildningsstrategier 2009 – 2012 har fattats av högskolestyrelsen 2007-12-10.